

DÜNYA SİYASETİNDE LATİN AMERİKA 5

TÜRKİYE'NİN BÖLGE ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİ:
SÜREÇ - KISITLAR - FIRSATLAR

Editörler

Prof. Dr. İsmail Ermağan

Doç. Dr. Emine Tahsin

Doç. Dr. Segâh Tekin

**DÜNYA SİYASETİNDE LATİN AMERİKA 5
TÜRKİYE'NİN BÖLGE ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİ:
SÜREÇ - KISITLAR - FIRSATLAR**
Editörler

Prof. Dr. İsmail Ermağan - Doç. Dr. Emine Tahsin - Doç. Dr. Segâh Tekin

Yayın No.: 5116
Yönetim Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler No: 112
ISBN: 978-625-397-828-0
E-ISBN: 978-625-397-829-7
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2023

© Copyright 2023, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Akademik Yayıncılık, 2011 yılından beri "tanınmış uluslararası yayınevi" statüsündedir.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Leyla Kurt -leyla@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Sergen Öz -sergen@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Ermağan, İsmail, Tahsin, Emine., Tekin Segâh
Dünya Siyasetinde Latin Amerika 5:

Türkiye'nin Bölge Ülkeleri ile İlişkileri: Süreç - Kısıtlar - Fırsatlar
Editörler: Prof. Dr. İsmail Ermağan - Doç. Dr. Emine Tahsin - Doç. Dr. Segâh Tekin
1. Basım, XXIV+516 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-397-828-0
E-ISBN: 978-625-397-829-7
1. Latin Amerika 2. Türkiye 3. Dünya

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

- BÖLÜM 1:** **LATİN AMERİKA ÜLKELERİYLE İLİŞKİLERİMİZ: BAZI TESPİTLER VE ÖNERİLER**
Prof. Dr. Mehmet Necati Kutlu
- BÖLÜM 2:** **TÜRKİYE-LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER İLİŞKİLERİ VE BÖLGESEL ÖRGÜTLER**
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kaplan
- BÖLÜM 3:** **LATİN AMERİKA'DA YABANCI YATIRIMLAR: TÜRKİYE'NİN POZİSYONU VE FIRSATLARI**
Dr. Öğr. Üyesi Emre Saygın
- BÖLÜM 4:** **TÜRKİYE-BREZİLYA İLİŞKİLERİ**
Doç. Dr. Segâh Tekin
- BÖLÜM 5:** **TÜRKİYE-MEKSİKA İLİŞKİLERİ**
Ayşe Yazar - Kıvanç Sağır
- BÖLÜM 6:** **TÜRKİYE-ARJANTİN İLİŞKİLERİ**
Doç. Dr. Emine Tahsin - Dr. Furkan Börü
- BÖLÜM 7:** **ARJANTİN VE TÜRKİYE: STRATEJİK BİR İLİŞKİ VE ORTAK BİR KADER İÇİN FIRSATLAR**
Fátima Carolina Funes
- BÖLÜM 8:** **TÜRKİYE-ŞİLİ İLİŞKİLERİ**
Dr. Yaman Kepenç
- BÖLÜM 9:** **TÜRKİYE-PERU İLİŞKİLERİ**
Ahmet Yıldız
- BÖLÜM 10:** **TÜRKİYE-VENEZUELA İLİŞKİLERİ**
Dr. Öğr. Üyesi Selin Karana

- BÖLÜM 11: TÜRKİYE-KOLOMBİYA İLİŞKİLERİ**
İbrahim Cihangir
- BÖLÜM 12: KOLOMBİYA GEZİ NOTLARI**
Gazeteci Mehmet Beyhan
- BÖLÜM 13: TÜRKİYE-KÜBA İLİŞKİLERİNİN DİNAMİKLERİ: TARİHSEL ARKA PLAN VE GÜNCEL GELİŞMELER**
Dr. Öğr. Üyesi Gözde Somel
- BÖLÜM 14: TÜRKİYE-GUATEMALA İLİŞKİLERİ**
Arş. Gör. Dr. Altuğ Koç
- BÖLÜM 15: TÜRKİYE-PANAMA İLİŞKİLERİ**
Dr. Betül Mutlugün
- BÖLÜM 16: TÜRKİYE-HAİTİ İLİŞKİLERİ**
Prof. Dr. Burak Gümüş
Prof. Dr. İsmail Ermağan
- BÖLÜM 17: TÜRKİYE-KOSTA RİKA İLİŞKİLERİ**
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Pınar Özmen
- BÖLÜM 18: TÜRKİYE-BOLİVYA İLİŞKİLERİ**
Ali Orhan
- BÖLÜM 19: TÜRKİYE-URUGUAY İLİŞKİLERİ**
Kutlu Kayıran
- BÖLÜM 20: TÜRKİYE-EL SALVADOR İLİŞKİLERİ**
Kıvanç Sağır
- BÖLÜM 21: TÜRKİYE-PARAGUAY İLİŞKİLERİ**
Doktora Öğrencisi Murad Haşimoğlu
- BÖLÜM 22: SONUÇ YERİNE: TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER BÖLGESİ İLE İLİŞKİLERİ**
Emekli Büyükelçi Numan Hazar

ÖN SÖZ 1

TEMEL AMAÇ, TÜRKİYE’DE BÖLGE LİTERATÜRÜNÜN OLUŞUMUNA KATKI SAĞLAMAKTIR!

Prof. Dr. İsmail Ermağan

“Dünya her ne kadar küresel bir köy hâline gelse de Türkiye’nin uluslararası ilişkiler ağı, iç içe geçmiş kümeleri kapsayan bir çeşitlilik henüz arz edememektedir. Balkanlar’dan Orta Asya’ya, Orta Doğu’dan Afrika’ya etki sahaları bulunan Türk dış politikasında; kimi “yıl ilan etmeler” veya dilinden kültürüne, kamu diplomasisinden halk etkileşimine uzanan bir vizyonla sistematik bir hâl almalar da olsa, hâlâ kritik sıkıntılar yaşanmaktadır. Destinasyon olarak “ya Avrupa Birliği ya da Orta Doğu ikilemi” yakın zamanda ancak terkedilebilmişse de ülke akademisyenleri bu çeşitliliğe gecikmeli olarak adapte olabilmektedir. Artık durum şu ki, Türkiye’nin devlet aklı; Latin Amerika’dan Doğu Asya’ya, Avrupa’dan İslam dünyasına, ilişkilerini çoklu düzlemde yürütmenin elzemliğini görmektedir.”¹ Diğer ifadeyle; Avrupa Birliği’ne üye olalım ya da Avrupa ile ilişkilerimizi keselim; Şangay İşbirliği Örgütü veya İslam İşbirliği Teşkilatı ile ortaklıklar kuralım; bilelim ki hiçbir hedef sepetin çeşitlenmesine engel değil! Bilakis “küresel köy”de etrafına bakamayan kendisine aldatılmışlıktan başka bir şey hediye etmez. Asya-Pasifik, Afrika gibi Latin Amerika bölgesi de dünya ölçeğinde ülkelere kayda değer fırsatlar sunmaktadır.

Bilmekteyiz ki 21. yüzyılda asıl başarı, insani gelişim endekslerinde yukarılarda konumlanmış verilere ulaşmaktır. İnsani gelişim, kalkınma, hep bilgi kaynaklı ülkelerde; petrol, doğal gaz kaynaklarına sahip ülkelere nazaran daha fazla oranda gerçekleşmektedir. Türkiye, Soğuk Savaş’ın bitiminden itibaren önce Orta Asya-Kafkasya-Balkanlar ve akabinde Afrika gibi coğrafyalarda diplomatik-tica-

¹ İsmail Ermağan ve Segâh Tekin: Türk Dış Politikası-Latin Amerika ve Karayipler, Ed. Hasan Acar, *Türk Dış Politikası*, Nobel, 2020, s. 595-613.

ri-kültürel bağlamlarda ilişkiler geliştirerek ülkenin dünya konjonktüründe “ederini” yükseltmek arzusundadır. Fakat dış politik birimlerden ticaret ateşeliklerine, STK’lardan üniversite enstitülerine bilgi üretme, yeterli değildir. Bu çalışma, Türkiye’de Latin Amerika üzerine akademik çalışmalar hususunda bir kaynak-bir basamak olma gayesindedir. Fark edilmektedir ki bu bölge üzerine Türkçe kaynaklar daha yeni yeni gelişmektedir.

Sorunlara üzölmek en kolay; planlamak gerekir çünkü Türkiye’de araştırma merkezi olarak kurgulanan üniversite yapıları, şimdiye kadar “tabela enstitü” olmaksızın öteye geçememekte ve maalesef donanımdan uzaklar. Diğer bölgeler gibi Latin Amerika ile ilgili akademik çalışmalar bir plan çerçevesinde ve adım adım da olsa desteklenmelidir.

Kitabın ortaya çıkmasına katkı sunan değerli yazarlara/meslektaşlarımıza okur adına müteşekkirimiz. Artık üç editörle karşınızdayız, okura daha kaliteli ve uzun süreli yayını sizlerle buluşturmayı umuyoruz.

Bu eser de kimi üniversitelerde ders kitabı olacaktır veya dışişleri organları tarafından sipariş edilecektir. Çünkü biz yine çok çalıştık ve okura işimizi yaptık moduna geldik.

Tek başına araştırma merkezi olarak üreten *Dünya Siyasetinde Latin Amerika* serisi, bu sene 5. sayısıyla okurlarıyla buluşuyor. Türkiye’de Latin Amerika politikalarının yükselmesini sevice karşılıyor. Merak da ediyor: Türkiye, etkin bir dış politika kulvarı olarak bu bölgede diplomasi-sert-yumuşak-keskin güç bağlamlarında kurumsallaşabilecek mi?

Eksik her zaman olabilir, bizim açımızdan önemli ve elzem olan, akademik katkıyı sunmaktır.

Not: Beyan edilir ki kitabın bölümlerinde ifade edilen görüşler, yazarların kendilerine aittir.

Dünyaya bakalım çünkü dünyaya bakmak, aslında kendimizin iç organlarının röntgenini çekmektir, nefes almaktır, gelişmektir.

ÖN SÖZ 2

TÜRKİYE-LAK İLİŞKİLERİ VE ORTAKLAŞAN ZEMİNLER

Doç. Dr. Emine Tahsin

Derlemede yer alan çalışmalar, tarihsel temelleri güçlü olmasına rağmen Türkiye ile Latin Amerika ve Karayipler (LAK) ülkeleri arasındaki ilişkilerin, 1990 sonrası dönemde ivme kazandığı noktasında ortaklaşmaktadır. Türkiye ile LAK ülkeleri arasındaki ikili ilişkilerin 1990 sonrası dönemde ivme kazanması, ülkelerin dış politika açılımları ile sınırlı kalmayan, küresel ölçekteki gelişmelerle açıklanabilecek olguları kapsamaktadır. Aynı zamanda LAK ülkeleri ile Türkiye'yi "ortaklaştıran" bir dizi temel karakteristik, ülkelerin işbirliği dinamiklerini şekillendirmektedir.

En genel hâliyle, Türkiye ve LAK ülkelerini ortaklaştıran zemin ve tartışmalar, ülkelerin politik ekonomi temelli performansının belli olgular üzerinden analizine odaklanmaktadır. Ülkeler özelinde ilgili teorilerin pratik deneyimler üzerinden karşılaştırılması gerek teorilerin sınanması gerekse yeni teori ve kavramların geliştirilmesi açısından araştırmacılar için "çekici" bir alanı oluşturmaktadır. 19. yüzyıldan bu yana geç kapitalistleşme -geç sanayileşme- deneyimlerini barındıran Türkiye ve LAK ülkeleri, dünya ekonomisindeki değişimlere bağlı olarak temel aldıkları stratejiler noktasında ortaklaşmış, zaman zaman çalkantılı zaman zaman ise başarılı deneyimlere sahip olmuştur. Aynı zamanda gerek LAK ülkeleri gerekse Türkiye özelinde, ulus devletin inşasının zahmetli süreçleri barındırması sonucunda ortaya çıkan çatışma başlıkları birçok çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Demokrasiye geçiş süreci, bu kapsamda toplumsal dinamiklerin kapsanma biçimleri ile kurumların bu süreçlerdeki işlevi, bir dizi tartışmayı beraberinde getirmiştir.

Türkiye ile LAK ülkeleri temelli çalışmalar, bibliyometrik yöntemler kullanılarak analiz edildiğinde, aşağıda yer alan başlıkların daha sık tekrarlandığı

görülmektedir. Ülkeler- bağımlı kalkınma deneyimleri; “çevreleşme” eğilimleri, geç sanayileşme deneyimleri, ithal ikameci sanayileşme stratejileri, krizler, siyasi istikrarsızlık ve darbeler, sivil-asker (ordu) ilişkileri, IMF ile yürütülen ilişkiler, kurumlar ve özelde devletin otonomi ve kapasitesi, popülizm ve otoriterizm, yoksulluk ve eşitsizlikler, sosyal politika uygulamaları, yükselen güçler ve uluslararası işbirlikleri-başlıkları üzerinden karşılaştırmalı çalışmaların konusu olmaktadır. Neoliberal küreselleşme süreci ile Türkiye ve LAK ülkelerinin piyasa reformlarının başlıca uygulayıcıları olmaları, dışa açılma deneyimleri açısından ortaklaşmaları anlamına gelmekte, bu da karşılaştırmalı analizlerin bir diğer çıkış noktasını oluşturmaktadır. 1980 sonrası dönemde Türkiye ve LAK ülkeleri, söz konusu reformları yaşama geçirme biçimi ve sonuçları temel alınarak analiz edilmiştir. 1990’lı yıllarda ise söz konusu reformların bir sonucu olarak finansal krizler ile yüzleşen LAK ülkeleri ve Türkiye, IMF ile yürütülen ilişkilerin kapsamı noktasında da karşılaştırmalı analizlerin konusu olmuştur.

Türkiye ve LAK ülkeleri, her ne kadar ortak olgular üzerinden karşılaştırmalı çalışmaların öznelere olsalar da aynı zamanda birçok açıdan farklı dinamiklere sahiptirler. Sömürgecilik deneyimi, emtia yoğun üretim ve ihracat ilişkileri ile toplumsal dinamiklerin yapısı dikkate alındığında LAK ülkeleri ve Türkiye belirgin şekilde farklılaşmaktadır. LAK ülkeleri ile ABD arasındaki “yakın komşuluk” ilişkileri ve bunun bir göstergesi olarak temel alınan İnter-Amerikan sistemi, Türkiye’nin ise “Avrasya’nın” güçlü ülkelerinin başında gelmesi, tarafların jeo-politik stratejilerini belirleyen bir diğer temel özelliklerdir.

1990 sonrası dönem, ülkelerin karşılaştırmalı analizinin ötesine geçen, ikili ilişkilerin gelişim dinamiklerine odaklanılması ile sonuçlan değişimleri beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ve Soğuk Savaş sonrası döneme uyum, bu bağlamda itici unsurları oluşturmuştur. Bunun sonucunda, ülkeler, uluslararasılaşma sürecine uyum hedeflerini taşıyan bir dizi politikayı gündemlerine almak durumunda kalmışlardır. Ülkelerin uluslararası ilişkilerini yeniden yapılandırma yoluna gittiği bu dönemde işbirlikleri arayışı ve kapsamı farklılaşmış; jeo-politik çıkarların korunmasının ötesinde yumuşak güç ilişkilerinin geliştirilmesi ihtiyacı öne çıkmıştır. Devletlerin rekabet edilebilirlik koşullarını güçlendirme noktasında geleneksel diplomasinin ötesine geçen stratejiler belirleyici olmuştur. Dışa açılma süreci ile üretimin uluslararasılaşması dinamiklerinin farklılaşması, kaçınılmaz olarak ulusal firmaların rekabet edilebilirlik koşulları, yeni pazar arayışlarına yönelik gereksinimleri de artırmıştır.

2000’li yıllarda ülkeler, finans krizlerinin de etkisi ile bir dizi reformu uygulamaya sokmak durumunda kalmışlardır. Ekonomilerin güçlendirilmesi hedefi, neoliberal küreselleşmenin bir sonucu olarak artan eşitsizliklere karşı koruma

mekanizmalarının geliştirilmesi stratejileri, öne çıkmıştır. Neoliberal uygulamaların kapsayıcılık ilkesi dâhil edilerek yürürlüğe girdiği bu dönemde de ülkelerin temel aldığı stratejiler ortaklaşmıştır. LAK ülkeleri özelinde ise toplumsal hareketlerin daha belirgin bir şekilde yükselmesinin de bir sonucu olarak neoliberal reformlara “alternatif” uygulamaların öne çıktığı koşullar ortaya çıkmıştır.

Bu koşullar altında, ülkeler, ulusal ekonomiyi yeniden yapılandırma ve uluslararası rekabeti artırma stratejilerini öne çıkarmışlardır. Belli LAK ülkeleri ile Türkiye'nin 2000'li yıllar ile “yükselen güçler” arasında tanımlanması, tarafları ortaklaştıran ve ilişkilerin gelişimine ivme kazandıran bir diğer olgu olmuştur. Küresel ölçekte, “Güney” ülkelerinin ekonomik büyüklükler olarak öne çıkmaları, kendi aralarındaki stratejilerin ortaklaştırılması ile de sonuçlanmış, “ABD yönelimli” stratejilerin dışına çıkılması önemsenmiştir. Tüm bu olgular, ikili ilişkilerin gelişimi açısından oldukça elverişli koşulları ortaya çıkarmıştır. Ülkeler, güney işbirliği kapsamında sahip oldukları olanakları kullanma kapasitesini artırmış, kurumsal ilişkileri geliştirip, güçlendirmiştir. Bununla birlikte, ülkelerin siyasi istikrardaki değişimler ve dünya ekonomisindeki belirsizlikler ikili ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından riskleri barındırmaktadır. Diğer yandan, teknoloji, beşeri sermayenin güçlendirilmesi, enerji, sağlık, altyapı yatırımlarının finansmanı ile bağlantılı işbirliklerinin yüksek potansiyele sahip olduğu öngörülmektedir.

Okurların, Türkiye-LAK ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişim sürecini; ekonomik, siyasi ve kültürel boyutları ile değerlendirme olanağı elde edeceği bu derlemede, Türkiye-LAK ülkeleri benzerliklerine yönelik yaklaşım ve tartışmaların analizi, daha geri planda kalmıştır. Bununla birlikte derlemede yer alan çalışmalar, özellikle dış politika alanına yönelik açılımlar noktasında, Türkiye ile LAK ülkeleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkların tartışılması sürecine katkı sunar niteliktedir. Araştırmacıların, Türkiye-LAK ülkeleri ilişkilerinin temel alındığı ek-sene ve geleceğe yönelik tartışma ve araştırmalara dair önemli ipuçları yakalayacağı öngörülmektedir.

1.11.2023

ÖN SÖZ 3

TÜRKİYE-LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER İLİŞKİLERİ NEREYE?

Doç. Dr. Segâh Tekin

Günümüz dünyasında devletler arası ilişkilerde güç, yalnızca askerî kapasiteden ibaret olmayıp ekonomi, kültür, turizm, siyasal düzen, toplumsal özellikler, eğitim sistemi, göç yönetimi gibi pek çok alandaki başarı, ülkeleri cazip kılmakta ve küresel çapta ortaklıklar geliştirmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda 21. yüzyılda Türkiye'nin çeşitli alanlarda artan gücü ve küresel alanda başat aktör olma istekliliği, Türk dış politikasına ivme kazandırmış ve küresel açılımlar politikasını beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayipler (LAK) bölgesiyle gün geçtikçe gelişen ilişkileri de ülkenin çeşitli alanlarda artan güç kapasitesinin ve küresel etkinliğini görünür kılma noktasındaki istekliliğinin sonucudur.

Ülkemizin LAK ülkeleriyle ilişkileri, Osmanlı İmparatorluğu dönemine, bölgede sömürgecilik faaliyeti yürütmemiş diğer başat devletler gibi büyük ölçüde 19. yüzyılda ekonomik, diplomatik ve toplumsal ilişkilerin kurulmasına dayanmaktadır. 19. yüzyılın ilk yarısında LAK, çoğunlukla küresel sisteme yeni katılan bağımsız ülkelerden oluşan bir coğrafyaya dönüşmüştür. Bu ülkelerin modern uluslararası sisteme katılma ve ticaret ortakları bulma isteklilikleri, Osmanlı İmparatorluğu ile ilk temasların neticesinde diplomatik ilişkilerin kurulmasına yol açmıştır. İmzalanan ilk anlaşmalar ticaret konulu olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ile LAK bölgesini birbirine bağlayan esas unsur ise göç olmuştur. Dönemin küresel göç hareketliliği eğilimleriyle uyumlu olarak özellikle Levant bölgesinden çok sayıda Osmanlı vatandaşı Amerika kıtalarına göç etmiştir. Bu göçmenler, içlerinde muhtemelen çok az sayıda etnik Türk barındırmalarına rağmen geldikleri ülkeye nispetle *turcos* olarak resmî kayıtlara girmişlerdir. Böylelikle iki coğrafya arasında günümüze dek süren toplumsal ve kültürel bir bağ oluşmuştur. 20. yüzyılda coğrafi uzaklık başta olmak üzere iç ve dış politikaya dair çeşitli nedenlerle

Türkiye-LAK ile ilişkileri zayıf kalmıştır. Bununla beraber, Türkiye ve bölge ülkeleri arasında genç ülkeler olarak modernleşme ve küresel sistemde yer edinme çabası, ekonomik gelişmişlik düzeyi benzerliğinin getirdiği ortak sorunlar ve yine demokrasinin konsolidasyonu ve siyasal istikrarın sağlanmasında karşılaşılan zorluklar gibi pek çok alanda benzerlikler dikkat çekicidir. Nitekim, Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'nda emperyalist Avrupalı güçlere karşı Atatürk liderliğinde verdiği mücadele ve askerî, siyasi ve toplumsal boyutlarıyla yürütülen modern ulus inşası projesi bölgede ilgiyle takip edilmiş ve takdir görmüştür.

Soğuk Savaş sonrası dönemde küresel sistemin değişen dengeleri içinde yeni ortaklıklar kurmak isteyen Türkiye, 1990'larda bu çerçevede girişimler başlatsa da LAK ile ilişkilerin gelişmesinde en önemli zaman dilimi 2000'ler olmuştur. Türkiye'nin artan ekonomik gücü ve siyasal etkinliğiyle orantılı olarak Türk dış politikasında hedef bölgelerden biri konumuna gelen LAK ile ilişkilerin geliştirilmesine özel önem verilmiştir. Devlet başkanı, başbakan ve bakanlar düzeyinde karşılıklı üst düzey ziyaretler gerçekleşmiş, Türkiye bölgenin önemli aktörleri olan Brezilya ve Meksika ile özel diplomatik girişimlerde ortaklıklar kurarken Venezuela, Kolombiya, Şili gibi ülkelerle ikili ilişkilerini derinleştirmiştir. Karşılıklı olarak büyükelçilik ve diplomatik temsilciliklerin sayısı artırılmış, bölgenin önemli kentlerine Türkiye'den uçak seferleri konmuş ve ticari ilişkilerin ve turistik ziyaretlerin arttığı gözlemlenmiştir. Türkiye LAK bölgesinde var olan çok sayıda bölgesel ve alt-bölgesel örgütle diplomatik diyalog kurmuş, anlaşmalar imzalanmış ve Pasifik İşbirliği gibi çeşitli örgütlere de gözlemci üye olarak dâhil olmuştur. Türkiye'nin LAK politikası klasik manada diplomatik ilişkilerin ve ticaret hacminin geliştirilmesiyle sınırlı kalmamıştır. Günümüzde Türkiye'nin artan yumuşak gücü gerek TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yunus Emre Enstitüleri gibi kurumların kamu diplomasisi faaliyetleri ve TRT ve Anadolu Ajansının bölge dillerindeki yayınları gerekse Türk dizilerinin bölgedeki popülaritesinin sağladığı Türkiye'ye, Türk dili ve kültürüne yönelik ilginin artmasıyla bölgeyle ilişkilerde kendini göstermektedir.

Türkiye'nin bu girişimleri, ülkemizin gerek kurumsal ve mali kapasite gerekse insan kaynakları bağlamında LAK bölgesine özel önem verdiğini ve uzun vadeli ilişkiler geliştirmek üzere yatırım yaptığını göstermektedir. Küresel sistemin işleyişinde bir dönüşüm sürecinin yaşanmakta olduğu günümüzde LAK, dünyanın pek çok noktasına coğrafi uzaklığına rağmen Asya-Pasifik ticaretinin artan önemi, Atlantik ticareti ve coğrafyasındaki konumu, sahip olduğu ve yenilerinin keşfedildiği enerji kaynakları, doğal kaynakları, zengin tarım arazileri ve tatlı su zenginliğiyle küresel çapta yalnızca büyük güçlerin değil küçük devletlerin de ilişkilerini geliştirmek istediği bir bölgedir. Bu bağlamda, küresel sistemin işleyişinde etkinliği giderek artan ve bu yönde hedefleri olan ülkemizin LAK bölgesinin

artan önemini ve bölge ülkeleriyle kalıcı ortaklıklar kurmanın yalnızca ikili ilişkilerde değil çok taraflı uluslararası örgütler ve platformlar nezdinde her iki tarafa da sağlayacağı yararları göz ardı etmesi mümkün değildir. Nitekim ülkemizin karşılıklı ilişkileri geliştirmek üzere attığı kararlı adımlar da bu yöndedir. Bu çerçevede, LAK bölgesinin ekonomiden sinemaya, siyasal yapısından yerli halkların durumuna kadar farklı yönleriyle öğrenilmesi ve anlaşılması, bölgeye yönelik ortaklık politikasının sağlıklı ilerleyişine ve sürekliliğine katkı sunacaktır.

İÇİNDEKİLER

Bölümler ve Yazarları	İii
Ön Söz 1	V
Temel Amaç, Türkiye’de Bölge Literatürünün Oluşumuna Katkı Sağlamaktır!	
Ön Söz 2	Vii
Türkiye-LAK İlişkileri ve Ortaklaşan Zeminler	
Ön Söz 3	Ix
Türkiye-Latin Amerika ve Karayipler İlişkileri Nereye?	

BÖLÜM BİR LATİN AMERİKA ÜLKELERİYLE İLİŞKİLERİMİZ: BAZI TESPİTLER VE ÖNERİLER

ÖZET	1
SONUÇ	17
KAYNAKÇA	19

BÖLÜM İKİ TÜRKİYE-LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER İLİŞKİLERİ VE BÖLGESEL ÖRGÜTLER

ÖZET	21
GİRİŞ	22
1. TÜRKİYE-LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER TARİHSEL İLİŞKİLERİ	25
2. TÜRKİYE’NİN LATİN AMERİKA POLİTİKASI	27
3. TÜRKİYE’NİN LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER’DEKİ BÖLGESEL ÖRGÜTLER İLE İLİŞKİLERİ	28
3.1. Latin Amerika ve Karayipler’deki Bölgesel Örgütler	28
3.2. Türkiye’nin Latin Amerika ve Karayipler’deki Bölgesel Örgütler ile İlişkileri: Siyasal, Ekonomik ve Kültürel Boyut	31
3.2.1. Siyasal Boyut	32
3.2.2. Ekonomik Boyut	34
3.2.3. Kültürel Boyut	38
SONUÇ	39
KAYNAKÇA	41
EKLER	44

BÖLÜM ÜÇ
LATİN AMERİKA'DA YABANCI YATIRIMLAR:
TÜRKİYE'NİN POZİSYONU VE FIRSATLARI

ÖZET	45
GİRİŞ	46
1. LATİN AMERİKA'DA YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI	49
2. LATİN AMERİKA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN GENİŞLEMESİ.....	52
3. KÜRESEL ÖLÇEKTE VE LATİN AMERİKA'DA TÜRK YATIRIMLARI	54
4. KÜRESEL YATIRIMCILARIN AYAK İZLERİ	58
SONUÇ: TARTIŞMA VE ÖNERİLER: KALICI OLMAK MÜMKÜN MÜ?.....	63
KAYNAKÇA.....	66

BÖLÜM DÖRT
TÜRKİYE-BREZİLYA İLİŞKİLERİ

.....	71
ÖZET	71
GİRİŞ	72
1. İKİLİ İLİŞKİLER	73
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	73
1.2. Siyasal İlişkiler	77
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	81
1.4. Kültürel İlişkiler.....	85
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	87
3. BREZİLYA'DA ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER	89
SONUÇ.....	90
KAYNAKÇA	91

BÖLÜM BEŞ
TÜRKİYE-MEKSİKA İLİŞKİLERİ

ÖZET	95
GİRİŞ	96
1. İKİLİ İLİŞKİLER	97
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	97
1.1.1. Osmanlı Döneminde Meksika ile İlişkiler	97
1.1.2. Cumhuriyet Döneminde Meksika ile İlişkiler (1923-1999)	101
1.2. Siyasi İlişkiler	103
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	106

1.4. Kültürel İlişkiler.....	109
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	111
3. MEKSİKA'DAKİ ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER.....	112
SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	119

BÖLÜM ALTI TÜRKİYE-ARJANTİN İLİŞKİLERİ

ÖZET	125
GİRİŞ.....	126
1. ARJANTİN'İN TARİHSEL ARKA PLANI	128
1.1. Türkiye-Arjantin Tarihsel İlişkiler.....	132
2. TÜRKİYE-ARJANTİN SİYASAL İLİŞKİLER	135
3. ARJANTİN'İN EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ	140
3.1. Arjantin'de Sektörel Dinamikler, Dış Ticaret ve DYY.....	143
3.2. Türkiye-Arjantin Ekonomik İlişkiler.....	148
4. TÜRKİYE-ARJANTİN KÜLTÜREL İLİŞKİLER.....	151
SONUÇ.....	152
KAYNAKÇA.....	153

BÖLÜM YEDİ ARJANTİN VE TÜRKİYE: STRATEJİK BİR İLİŞKİ VE ORTAK BİR KADER İÇİN FIRSATLAR

ÖZET	157
1. O KADAR DA FARKLI DEĞİL: LATİN AMERİKA VE TÜRKİYE ARASINDAKİ BİRLEŞME NOKTASI OLARAK AKDENİZ KÜLTÜRÜ	158
2. TÜRK KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ ARJANTİN VE TÜRKİYE ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE YENİ BİR SAYFA AÇMAYA GELDİ.....	159
3. TANGO, MÜZİK VE FUTBOL: ARJANTİN VE TÜRKİYE ARASINDAKİ ÖZEL BAĞLAR.....	160
4. TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKASINDA DÖNÜM NOKTALARI: LATİN AMERİKA YENİ BİR STRATEJİK ALAN HÂLINE GELİYOR.....	161
5. TÜRKİYE VE ARJANTİN.....	162
6. ORTAK FAYDALARDAN OLUŞAN İKİ TARAFLI BAĞLANTI İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	164
NO TAN DISTINTOS: LA CULTURA MEDITERRÁNEA COMO PUNTO DE UNIÓN ENTRE LATINOAMÉRICA Y TÜRKİYE.....	167
“LOS TURCOS” PRESENTES EN EL IMAGINARIO COLECTIVO DEL SER LATINOAMERICANO Y ARGENTINO	168

LA INDUSTRIA CULTURAL TURCA LLEGÓ PARA ESCRIBIR UN NUEVO CAPÍTULO EN LAS RELACIONES DE ARGENTINA Y TÜRKİYE.....	168
EL TANGO, LA MÚSICA Y EL FÚTBOL: LAZOS ESPECIALES ENTRE ARGENTINA Y TÜRKİYE	169
GIROS EN LA POLÍTICA EXTERIOR TURCA AMÉRICA LATINA SE CONVIERTE EN NUEVA ÁREA ESTRATÉGICA	170

BÖLÜM SEKİZ TÜRKİYE-ŞİLİ İLİŞKİLERİ

ÖZET	177
GİRİŞ.....	178
1. TÜRKİYE-ŞİLİ İKİLİ İLİŞKİLER.....	183
1.1. Türkiye-Şili Tarihsel İlişkiler	183
1.2. Türkiye-Şili Siyasal İlişkiler	186
1.3. Türkiye-Şili Ekonomik İlişkiler	190
1.4. Türkiye-Şili Kültürel İlişkiler	193
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	193
3. ŞİLİ AÇISINDAN ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER.....	194
SONUÇ	195
KAYNAKÇA.....	197

BÖLÜM DOKUZ TÜRKİYE-PERU İLİŞKİLERİ

ÖZET	199
GİRİŞ.....	200
1. İKİLİ İLİŞKİLER	201
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	201
1.2. Siyasi İlişkiler	201
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	202
1.4. Kültürel İlişkiler	203
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	204
3. PERU DIŞ POLİTİKASINDA ETKİLİ OLAN ÜLKELER.....	208
SONUÇ.....	210
KAYNAKÇA.....	210

BÖLÜM ON TÜRKİYE-VENEZUELA İLİŞKİLERİ

ÖZET	213
GİRİŞ.....	214

1. TÜRKİYE-VENEZUELA İKİLİ İLİŞKİLER.....	215
1.1. Türkiye-Venezuela Tarihsel İlişkiler.....	215
1.2. Türkiye-Venezuela Siyasi İlişkiler.....	218
1.3. Türkiye-Venezuela Ekonomik İlişkiler.....	224
1.4. Türkiye-Venezuela Kültürel İlişkiler.....	228
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	230
3. VENEZUELA AÇISINDAN ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER.....	231
SONUÇ.....	231
KAYNAKÇA.....	232
EKLER.....	235

BÖLÜM ON BİR TÜRKİYE-KOLOMBİYA İLİŞKİLERİ

ÖZET.....	239
GİRİŞ.....	240
1. İKİLİ İLİŞKİLER.....	241
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	247
1.2. Siyasal İlişkiler.....	248
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	249
1.4. Kültürel İlişkiler.....	253
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	256
3. KOLOMBİYA'DA ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER.....	257
SONUÇ.....	259
KAYNAKÇA.....	260

BÖLÜM ON İKİ KOLOMBİYA GEZİ NOTLARI

1. BOGOTA'NIN TARİHİNE KISACA BİR GÖZ ATALIM.....	266
2. BOLİVAR MEYDANI-PLAZA BOLİVAR.....	267
3. MONSERRATE TEPESİ.....	268
4. TÜRKİYE İLE SİYASİ İLİŞKİLER.....	268

BÖLÜM ON ÜÇ TÜRKİYE-KÜBA İLİŞKİLERİNİN DİNAMİKLERİ: TARİHSEL ARKA PLAN VE GÜNCEL GELİŞMELER

ÖZET.....	271
GİRİŞ.....	272
1. TÜRKİYE-KÜBA İKİLİ İLİŞKİLER.....	273

1.1. 1959 Öncesi Etkileşimler	273
1.2. 1959 Küba Devrimi ve Türkiye'ye Etkileri	275
1.3. Soğuk Savaş Yıllarında Küba ve Türkiye Arasında İki Konu: Füze Krizi ve Kıbrıs Sorunu ..	277
1.4. Sosyalist Bloğun Çözülüşünün Ardından Türkiye-Küba İlişkilerinde Gelişmeler	281
1.5. Adalet ve Kalkınma Partisi Dış Politikasında Latin Amerika ve Küba	285
2. 21. YÜZYILDA KÜBA'YLA İLİŞKİLER	288
2.1. Türkiye-Küba İlişkilerinin "Siyasi Boyutu"	288
2.2. Türkiye-Küba İlişkilerinin Kültürel Boyutu.....	289
2.3. Ticaret ve Yatırımlar	291
SONUÇ	295
KAYNAKÇA.....	296

BÖLÜM ON DÖRT TÜRKİYE-GUATEMALA İLİŞKİLERİ

ÖZET	299
GİRİŞ	300
1. GUATEMALA DIŞ POLİTİKASI.....	302
2. GUATEMALA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ.....	304
2.1. Türkiye-Guatemala Siyasi İlişkiler.....	304
2.2. Türkiye-Guatemala Ekonomik İlişkiler	306
2.3. Türkiye-Guatemala Kültürel İlişkiler	309
SONUÇ	310
KAYNAKÇA.....	311

BÖLÜM ON BEŞ TÜRKİYE-PANAMA İLİŞKİLERİ

ÖZET	317
GİRİŞ	318
1. TÜRKİYE-PANAMA İKİLİ İLİŞKİLERİ.....	320
1.1. Türkiye-Panama Tarihsel İlişkiler.....	320
1.2. Türkiye-Panama Siyasal İlişkiler	323
1.2.1. Temsil Durumu	323
1.2.2. Latin Amerika'ya Açılım Planı ve Panama.....	324
1.3. Türkiye-Panama Ekonomik İlişkiler	325
1.3.1. Panama Ekonomisinin Genel Görünümü	325
1.3.2. Türkiye-Panama Ekonomik İlişkileri: Kazan-Kazan Politikası ve Ticaret Devleti Paradigması.....	328

1.4. Türkiye-Panama Kültürel İlişkiler.....	332
2. PANAMA'DA ETKİLİ ÖNEMLİ DEVLETLER-RAKİPLER	333
3. TÜRKİYE-PANAMA İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ: FIRSATLAR RİSKLERDEN DAHA AĞIR BASIYOR MU?.....	336
SONUÇ.....	339
KAYNAKÇA.....	341

BÖLÜM ON ALTI TÜRKİYE-HAİTİ İLİŞKİLERİ

ÖZET	343
GİRİŞ: TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER BÖLGESİNE YÖNELİK DIŞ POLİTİKASINDA TEORİK ODAKLANMA	344
1. HAİTİ HAKKINDA BİLGİLER.....	346
1.1. Ülkede Tarihsel Arka Plan	346
1.2. Güncel Siyasal Gelişmeler	347
1.3. Moïse Suikastı	348
1.4. Çete-Siyaset-Sermaye Üçlüsü.....	350
1.5. Haiti'de Siyasal Sistem.....	351
1.6. Ekonomik Durum	352
2. TÜRKİYE-HAİTİ İLİŞKİLERİ.....	352
2.1. Genel İlişkiler.....	352
2.2. Siyasal İlişkiler	354
2.3. Ekonomik İlişkiler.....	355
2.4. Güvenlik Açısından İlişkiler.....	355
2.5. Eğitime Yönelik İlişkiler.....	356
2.5.1. Seküler Eğitim	356
2.5.2. Dinî Eğitim.....	356
2.5.3. TİKA'nın Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi TÜRKMEK Adlı Program Kapsamında Güvenlik Kamerası ve Helal Aşçılık Kursları	356
2.6. İnsani Diplomasi	357
2.6.1. Diyanet Vakfı, TİKA, AFAD, İHH'nın Afet Yardımı	357
2.6.2. 2021 Depremi Sonrası AFAD ve İHH Vakfının Gıda ve Hijyen Paketi Dağıtımı	357
2.6.2.1. Kasırğa Nedeniyle TİKA Yardımı	357
2.6.3. Covid-19 Nedeniyle Tıbbi Malzeme Yardımı.....	357
2.7. Dinî Diplomasi	358
2.7.1. Haiti'de Müslüman Varlığı.....	358
2.7.2. Diyanet ile Haitili Bilâl Vakfının Arasındaki İlişkinin Başlangıcı ve Küba Bağlantısı .	358

2.7.3. Müslüman Azınlığa Cami ve Dinî Okul İnşaatı.....	360
2.7.4. Müslüman Azınlığa İftar ve Kumanya Yardımı.....	361
2.8. Türkiye'deki Haitili Göçmenlerin İlişkilere Etkisi.....	361
3. TÜRKİYE'NİN HAİTİ İLE İLİŞKİLERİNE ÖNERİLER.....	363
SONUÇ.....	364
KAYNAKÇA.....	365

BÖLÜM ON YEDİ TÜRKİYE-KOSTA RİKA İLİŞKİLERİ

ÖZET.....	371
GİRİŞ.....	372
1. KOSTA RİKA'NIN SİYASİ TARİHÇESİ.....	375
2. TÜRKİYE-KOSTA RİKA İKİLİ İLİŞKİLER.....	384
2.1. Tarihsel İlişkiler.....	386
2.2. Siyasal İlişkiler.....	390
2.3. Ekonomik İlişkiler.....	390
2.4. Kültürel İlişkiler.....	393
3. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	394
4. KOSTA RİKA'DA ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER.....	397
SONUÇ.....	402
KAYNAKÇA.....	403

BÖLÜM ON SEKİZ TÜRKİYE-BOLİVYA İLİŞKİLERİ

ÖZET.....	407
GİRİŞ.....	408
1. İKİLİ İLİŞKİLER.....	410
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	410
1.2. Siyasal İlişkiler.....	413
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	416
1.4. Kültürel İlişkiler.....	418
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	420
3. BOLİVYA'DA ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER.....	422
SONUÇ.....	425
KAYNAKÇA.....	426

BÖLÜM ON DOKUZ TÜRKİYE-URUGUAY İLİŞKİLERİ

ÖZET	431
GİRİŞ	432
1. İKİLİ İLİŞKİLER	433
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	433
1.2. Siyasal İlişkiler	436
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	439
1.4. Kültürel İlişkiler	442
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	444
3. URIGUAY'DA ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER	447
SONUÇ	449
KAYNAKÇA.....	450

BÖLÜM YIRMI TÜRKİYE-EL SALVADOR İLİŞKİLERİ

ÖZET	455
GİRİŞ	456
1. İKİLİ İLİŞKİLER	457
1.1. Tarihsel İlişkiler.....	457
1.2. Siyasal İlişkiler	459
1.3. Ekonomik İlişkiler.....	462
1.4. Kültürel İlişkiler	466
2. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	468
3. EL SALVADOR'DA ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER	470
SONUÇ	472
KAYNAKÇA.....	473

BÖLÜM YIRMI TÜRKİYE-PARAGUAY İLİŞKİLERİ

ÖZET	477
GİRİŞ	478
1. İKİLİ İLİŞKİLER	479
2.1. Tarihsel İlişkiler.....	479
2.2. Siyasal İlişkiler	480
2.3. Ekonomik İlişkiler.....	481
2.4. Kültürel İlişkiler	485

3. GELECEK İÇİN FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	487
4. BU ÜLKEDE ÖNEMLİ DİĞER DEVLETLER-RAKİPLER	487
SONUÇ.....	491
KAYNAKÇA.....	492

BÖLÜM YIRMI İKİ
SONUÇ YERİNE:
TÜRKİYE’NİN LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER BÖLGESİ İLE İLİŞKİLERİ

GİRİŞ.....	495
1. LATİN AMERİKA EYLEM PLANI	495
2. TARİHİ GEÇMİŞ	496
3. LATİN AMERİKA ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLER	498
4. İLİŞKİLERDE GÖZLEMLenen GELİŞMELER.....	499
5. ÖNGÖRÜLEN HEDEFLER.....	500
6. DİĞER GELİŞMELER	501
7. ERMENİ FAALİYETLERİ.....	502
SONUÇ.....	502
KAYNAKÇA.....	503
YAZAR ÖZ GEÇMİŞLERİ.....	505